

חזרה

ברית כרותה

דברנו על כך שיש הבדל בין חיי הדעת בעם ישראל (המדרגה בה השכל צריך להוביל את האישיות), לבין שאר התרבות האנושית. עם ישראל איננו מנותק מהגודל האלוקי. אז למרות שצריך את העבודה השכלית והטבע לבדו איננו מכיר את אלוקים, ברגע שהאדם הישראלי משתחרר מהמְצרים, מתגלה הטבע – שכולו חסד ואהבה, ואיננו שקוע בעצמו ובהנאתו.¹

ברית כרת הקב"ה עם עולמו, 'אם יאמר לך אדם, לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן'.² אם אדם לא יגע ולא מצא, ברור למה הוא לא מצא, אבל גם אם הוא לא יגע וכן מצא – 'אל תאמין'. זו ברית כרותה שהקב"ה כרת עם העולם, לא יכול להיות שדברים יופיעו ללא העמל של האדם.

על פי כלל זה אומר רבי יהודה, שישאל שחטא איננו ישראל. אי אפשר לקנות מעלה ללא עבודה ויגיעה.³ אם האדם הישראלי לא ייצור את התופעה, היא לא תהייה. כך נראה העולם של הדעת, העולם אחרי הירידה של אדם הראשון.

אין הכוונה שהטבע של האדם לא יכול לפגוש את הקב"ה, כמו הפילוסופיה המערבית והדתות האנושיות, שהן נמצאות באמת מחוץ לגבול האלוקי והיצירה שלהם מלאכותית. בעם ישראל היצירה איננה מלאכותית, הדבר עצמו כבר קיים, אבל הכל מותנה בדעת ובהבנה שלו. אם יש תבונה, הדבר עצמו יוצא לפועל, ואם אין תבונה, הוא לא יוצא לפועל.

יוצא שמרגע שאדם הראשון חטא, האופי של האדם הוא תבוני, ממילא אי אפשר לעבור על הכלל הזה, 'יגעת ומצאת האמן, לא יגעת ומצאת אל תאמין'. אבל עדיין תמיד האדם נמצא בתוך עולם הטבע האלוקי והדעת רק מפתחת את הכישרון. העיקר הוא החיים ולא הדעת.

אבל למה הכלל הזה? לא היה אפשר לברוא עולם ללא יגיעה? אפשר להגיד שבגלל שאדם חטא, המציאות ירדה והיא כבר לא יכולה להופיע בלי עבודה. זהו הסבר נמוך. אבל יכול

¹ עיין, עולת ראייה ב, עמ' רסד, 'כל דכפין ייתי וייכול'.

² מסכת מגילה, דף ו, ע"ב. (המונח 'ברית כרותה' הינו מאגרת תקנ"ה. אגרות ראייה ב, עמ' קפד).

³ דיברנו על המחלוקת של רבי מאיר ורבי יהודה, לגבי סגולת ישראל (קידושין לו). רבי מאיר אומר שישאל שחטא הוא תמיד ישראל, כיוון שסגולת ישראל זה לא דבר שאפשר להחליף אותו. את רבי יהודה לא חייבים להסביר כשיטה חולקת, אלא אפשר להסביר שהוא חושף את המשמעות הפנימית של הדברים; הוא מסכים עם רבי מאיר, הוא אומר נכון, יהודי שחטא יישאר יהודי, ודווקא בגלל זה התהליכים התבוניים והשכליים שלו כל כך מהותיים ועקרוניים; ולכן, אם הוא לא עושה את העבודה שלו, או שהוא עושה פעולות הפוכות, זה בעל משמעות אדירה.

להיות שדווקא במקום שהאדם נכשל ונופל, מתגלים ונחשפים ממדי עומק שלא חשבנו ולא ידענו עליהם. לכן אפשר לתת הסבר אידיאלי, לפי ההסבר האידיאלי, האדם בדעת שלו הכי דומה לקב"ה.

הרמח"ל כותב, שהקב"ה רצה להטיב וכדי שלא נתבייש הוא עשה את זה על ידי עבודה.⁴ המשפט הזה איננו מובן, הרי הקב"ה היה יכול לברוא אדם שלא מתבייש! הנקודה היא שבזה שאדם מביין ומשכיל והכל תלוי בעולם הבחירי והחופשי שלו, זה הדבר הכי דומה לקב"ה, ככה הוא מטיב לברואיו – לכן יש לאדם בוושה ולכן הכל מותנה בעמל ובעבודה של האדם.

גודל ערכו של האדם

פרק נוסף⁵ שקשור למהלך הזה:

ההתגלות על דבר גודל ערכו של האדם, על השפעתו הגדולה בשפעת החיים שלו, בגודל רוחו, ברצונו והופעת שכלו על ההווה, על כל היש, זאת היא חטיבה מיוחדת לישראל. רחוק רחוק מאד הוא העולם כולו מהכרה זו. הכל חושבים, שהאדם ביחס להמציאות הוא רק פסיבי, מושפע ולא משפיע. אבל הקטנה זו אין לה כל ערך באמת.

אף אחד לא חושב שהאדם כלל לא יכול לעשות פעולות וליצור, ודאי שאדם יכול לפעול וליצור, אבל רק בתוך המקום שהוא נמצא, שאותו הוא קיבל במתנה מהקב"ה. כל זה נקרא 'פסיביות'. אבל הרב אומר שזה לא נכון – אדם יכול להשפיע על כל היש. 'גודל ערכו של האדם, השפעתו הגדולה ... על כל היש'.

ודאי שההארה הרוחנית של סגולת הרוחניות ההויתית של עצמיות המציאות קשורה היא הרבה עם הידיעה בעצמה. כל מה שהאדם יודע יותר, את ערכו, ככה ערכו באמת גדול הוא, וכל מה שיכיר יותר בשפעת החיים, ששדרות ההווה השונות מקבלות על ידי ההווה המרכזית שלו, ככה תגדל עצמותה של השפעה זו.

⁴ דעת תבונות, חלק ראשון, יח.

⁵ אורות, אורות ישראל, פרק ח, סעיף ח.

מובן הדבר שידיעה כזאת אי אפשר לה שתהיה רק ידיעה גרידא. מהות החיים, הרצון, וההתמשכות הנשמטית, צריכים להתקשר בקישור אורגני בידיעה זו.

זו הנקודה החשובה, הכל קשור בידיעה, אם יש ידיעה המדרגה שייכת לאדם – יגיעת ומצאת האמן, לא יגיעת ומצאת אל תאמן'. אבל הרב אומר משפט הרבה יותר חריף, 'כל מה שהאדם יודע יותר את ערכו, ככה ערכו באמת גדול הוא' – לא רק שהכל קשור לידיעה, יותר מזה, לפי הידיעה הערך באמת קיים.

זו הסיבה שהעולם חושבים שהאדם איננו משפיע, כיוון שהם לא יודעים. אם אדם איננו 'יודע' באמת אין לו 'ערך', ואם אין לו ערך באמת איננו קיים. 'הארה הרוחנית' – החשיפה של התכונה הזו – 'קשורה עם הידיעה בעצמה'. אם אני לא יודע, זה לא קיים.

החותם המיוחד

במאמר העיקרי⁶, הרב מסביר מהו אורגן⁷ רוחני, באורגן רוחני המודעות לדבר, היא הדבר עצמו, (בשונה מאורגן גופני, שהידיים והרגליים נמצאות גם אם אדם לא מודע ולא משתמש בהם).

נכון שאם לא נולידך את הגוף הוא לא ילך, אבל הגוף עצמו קיים בפועל. וכך גם במושכלות, צריך להשכיל את המושכל אחרת הוא לא יהיה קיים בפועל, אבל בתור מושכל מופשט הוא עדיין קיים, בכוח. אבל באורגן הרוחני, ה'יודע' ה'ידוע' וה'ידיעה' הם דבר אחד⁸, לכן המצב הרבה יותר חריף – אם 'אני' לא 'מרגיש' 'שמח', אז מילא שלא תהיה 'שמחה', אבל גם אין 'אני מרגיש' – התופעה עצמה תלויה במודעות לדבר.

דוגמה לכך שהמעלה של עם ישראל מותנת בתכונה ובדעת שלו, ראינו בסוגיה של רב יהודה ורבי זירא⁹. מה שחשוב לנו, הוא העיקרון, שדברים תלויים בתכונה ובדעת. המדרגה קיימת, אבל אם אדם לא יודע, היא כאילו לא קיימת.

תכלית חיבור ישראל וארץ ישראל היא שתהיה אומה אחת בעולם שכבוד ד' אלהי עולם חופף עליה, על ידי התגלות יד ד' בה, במאורותיה ובכל שלשלת תולדתה, ותהיה היא המקור היחידי למין האנושי לשאוב ממנו

⁶ מאמרי הראיה, עמ' 14-15.

⁷ אורגניזם – גוף חי, המורכב מאברים שונים המהווים שלמות אחת.

⁸ רמב"ם, יסודי התורה, פרק ב, י.

⁹ עין איה, שבת, פרק שלישי, ב.

דעת ד' ודרכיו בארץ, בתור מוסר אלהי שיוכל למלא אומה שלמה, למען יהיו דרכיה לקו לא רק בהליכות החיים הפרטיים של איש פרטי, כי אם גם בהליכות עמים וממלכות ויחוסם זה לזה, על פי עומק דרכי ד' המלאים חסד משפט וצדקה. לזה התכלית מוכרח הוא שחותם האלהי הכללי יהיה מונח על האומה בכללה, **שתדע** שהיא מצויינת מכל העמים בהיותה עם ד', ושארצה היא ארץ ד'.

אם היא לא יודעת, זה לא קיים.

אמנם בעת עזב ישראל את צור מעוזו, אף על פי שהפרטים היו מקיימים איזה מצות, מכל מקום **כיון שמהכלל נפקע החותם המיוחד**, מבלי להכיר את הארץ, לארץ ד', ואת הגוי והממלכה לעם ד', בהיותם מוצאים בעצמם שגם להם ישנם ענינים אנושיים כלכל העמים, ארץ ותוקף ממשלה, **לכן גלה ישראל מארצו**, כדי שיהיה נודד בגולה בין עמים רבים, בלא שום קנינים פרטיים לאומיים, ומכל מקום ימצא את עצמו מצויין ומופרש מכלל העמים, בזה ידע כי לו יש ענין מיוחד שנושא עליו את נושא עצמיות לאומיותו, והוא שם ה' אשר עליו נקרא.

למה עם ישראל גלה? בגלל שהוא רואה שיש לו דברים משותפים עם האנושות והוא מסיק שהוא והאנושות הם אותו דבר. אז נכון שיש דברים משותפים, אבל הם בהארה אחרת – אם 'מהכלל נפקע החותם המיוחד', אז בעצם המדרגה נעלמת, היא נמצאת ולא נמצאת.

על כן, כאשר בכבל גבר ישראל לרוחו, ומרכז היהדות נוסד רק על הבסיס של קדושת התורה [זו בעצם הגלות], בה נוסדו המרכזים הגדולים להפצת תורה בישראל, על כן ממנח צמח צמח ד' לתשועת האומה, להשיב לה עומק הכרתה בעצמיותה, וכאשר ההכרה ['הכרה', **הכוונה שזה יובן**] הזאת תתמלא בכל עומק הדרוש לה, אז רק אז תוכל לשוב אל מכוונה ולארצה ולכל תוקף קניניה, אבל אז הלא יבא מועד שיפקד ד' את עמו באורח כללי, לשא נס לגויים, ושורש ישי אליו גויים ידרשו. אבל אישים פרטיים, אף על פי שכבר השתלמו בעצמם ... עיקר התכלית, שהוא תיקון הכללי, בתור אומה נושאת ברמה דגל צור ישראל, בתור עמו ונחלתו, היושבת ומושל על ארצו אשר בחר לו לנחלה די עד.

גאולה

שאלה: כמה זמן לוקח להבין?

תשובה: כל עוד רבי זירא לבדו הבין את הנקודה הזו, זה עוד לא הספיק, כיוון שזו הייתה מעלה אישית שלו, והאומה הישראלית עוד לא הייתה מודעת לזה. אבל יכול להיות שהיום עם ישראל מבין את הנקודה הזו, את החיים הישראלים שלו, זו הסיבה שהוא יוצא מגלות לגאולה, בגלל שהוא שם לב שהוא עם מיוחד. נכון שעם ישראל עוד לא יודע להגיד את זה, אבל אין זה מותנה במה שאומרים, אלא זו מציאות חיים. זו הסיבה שעם ישראל יצא לגלות, במשך השנים הוא התאחד סביב המושג שנקרא 'תורה', ההתאחדות סביב התורה יצרה אצלו הווייה רוחנית אלוקית – היא יצקה בתוכו חיים.

בהקשר הזה ציטטנו את חובת הלבבות, הוא אומר עיקרון: אם החומר מתחזק, סימן שהרוח נחלש. יש צדדים שהוא צודק, בעבודת ה' הפרטית של האדם זה ככה. אדם ששטוף בחומר ובתאוות קשה לו ללמוד דברים רוחניים, ואילו אדם שיש לו ענווה בצדדים החומריים, יש לו אפשרות לברוא עולם רוחני. אבל באומה זה הפוך, הצד הרוחני הולך ביחד עם הצד החומרי.

יוצא כזה דבר: כל עוד האומה לא הבינה את המיוחדות שבתוכה, עוד לא נגמרה הגלות, לכן הייתה כל ההתמסרות לתורה ולעמל שלה. ואילו ברגע שהיא הבינה את המיוחדות שבה, ממילא התחילה התנועה הציונית, בגלל שברגע שהרוח מתגבר, גם החומר מתגבר – אם אתה רואה שהחומר התגבר סימן שהעולם הרוחני של עם ישראל הגיע לבשלות.

נבואה

כל זה היה מהלך אחד – הנקודה שהצד התבוני והדעת הם הלב והבסיס של העולם הטבעי שלנו. ככל שהמדרגה הפנימית התודעתית תבנה, החיים יהיו יותר ממשיים, לא רק שנחשוף את מה שיש, אלא גם ניצור אותו.

המהלך השני הוא הדמיון שהולך ונבנה, כמו שהרב מתאר בישראל ותחייתו פרק יז. זה תהליך של הגאולה – הדמיון במובן הגדול והשלם שלו. אבל בינתיים הוא נדחה ונלקה, ונשאר קצת ממנו בעולם של הנביאים –

כח המדמה זה, הוכרח להיות נדחה ונלקה קצת על ידי שפעת רוח הדעת ...
מכל מקום יסודו היסודי נשאר בישראל, והקורטוב הפנימי שלו הוא באמת

יסוד כל היופי, ומתגלה על ידי חזיון הנבואה, שאור הקודש מתלבש בתוכו,
”וביד הנביאים אדמה”¹⁰.

נעיין בסוגיית הנבואה במורה נבוכים:

דע, כי אמתת הנבואה ומהותה הוא שפע השופע מאת ה' יתהדר ויתרומם
באמצעות השכל הפועל על הכוח ההגיוני תחילה, ואחר כך על הכוח
המדמה, וזוהי רום מעלות האדם ותכלית השלמות שאפשר שתמצא למינו,
ומצב זה הוא תכלית שלמות הכוח המדמה.¹¹

הנבואה היא שפע השופע מאת ה'. איך היא שופעת? יש כאן שלושה שלבים, 'שכל הפועל',
'כוח ההגיוני', ו'כוח המדמה'. ה'שכל הפועל' הוא השכל של הקב"ה. 'כוח ההגיוני' הוא
היסוד של הדעת. השכל הפועל פועל על הדעת והתבונה ורק אחר כך הפעולה יוצאת על
הדמיון.

המבנה שתיארנו נכון תמיד: בלי עולם של דעת, העולם הטבעי (הדמיון) לא יכול לצאת אל
הפועל. השכל ההגיוני הוא כל העמל והעבודה של האדם, שהם בעצם חושפים את הכוח
הדמיוני ומביאים אותו להארות גבוהות. יוצא שבמשך כל החיים של הנביא, השכל הדמיוני
נפעל מהשכל ההגיוני. אבל יש שתי אפשרויות להסביר מה קורה בשעת הנבואה עצמה:
האם בשעת הנבואה השכל ההגיוני ישן ורק הדמיון מקבל את השפע מהשכל הפועל, או
שגם בשעת הנבואה השכל הפועל שופע דרך השכל ההגיוני?

השכל ההגיוני הרציונלי העמלי הרוחני של האדם צריך לישון, יש עניין שהוא יפסיק לפעול.
למה? כיוון שהשכל עלול להפריע, בגלל שהוא בנוי על תבניות ונמנעות חיוביות, כדי
להשתחרר מהם צריך לישון – כשהשכל ישן התבניות נעלמות והשכל הפועל יכול לפעול
על הדמיון בלי ממצע. גם לפי האפשרות השנייה צריך שהשכל יישן ולא יהיה כוח פועל,
צריך לכבות את התבניות, אבל הוא לא נעלם, הוא נוכח באופן פסיבי – הוא לא מפעיל את
המבנים שלו, אלא נמצא במדרגה של נפעלות.

לפי האפשרות השנייה, נתאר את האדם כדמות אחת עם שלוש מדרגות, שכל עליון, שכל
הגיוני וכוח מדמה. כשהמדרגה התחתונה גדלה (כלומר, הדמיון מקבל שפע נבואי מהשכל
הפועל), ודאי שגם מדרגת הביניים (השכל הגיוני) גדלה. במשך רוב החיים ההגיון עובד
ומסיק מסקנות, אבל עכשיו כשהוא ישן ומפסיק לעבוד, הוא לא נעלם, רק הלוגיקה והמבנים

¹⁰ אורות, ישראל ותחייתו יח.

¹¹ מורה נבוכים, חלק שני, פרק לו. (תרגום הרב קאפח)

נעלמו, עדיין הדעת היא הממצע בין השכל הפועל לדמיון. כשהאדם קם בבוקר הוא מגלה שגם השכל ההגיוני שלו גדל, (לא במובן שהשכל הוא תלמיד של הדמיון, אלא שהשפע שהיה פה הגדיל את כל המערכת)¹².

אבל אפשר לתאר את כוחות האדם לא כשלושה שלבים הדרגתיים, אלא כשני עמודים מקבילים, עמוד טבעי ועמוד שכלי – שני צינורות¹³. לפי ההסבר הזה, כשהשפע האלוקי שופע בעמוד הטבעי, השכל לא נוכח כלל, השפע בא דרך הדמיון. נכון שיש לאדם גם שכל עמלי, אבל כרגע הוא ישן. כשהאדם יתעורר יהיו לו המון ציורים דמיוניים חדשים ואז תתחיל העבודה של השכל, הוא ייקח את הציורים האלו ויתחיל להסביר אותם. (גם בהסבר הזה לא מדובר שהשכל נגרר אחרי הדמיון, אלא באמת הקב"ה ברא את האדם בשביל השכל, אז השכל הוא הכל והכל מותנה בו, ממילא גם היסוד הטבעי – שאמנם הוא צינור בפני עצמו – גם הוא מותנה בדעת. כלומר, אם לא שהאדם ישב ולמד ופעל ובעצם חשף את המקום, הדמיון לא היה מאיר באופן טבעי).

מבין שני ההסברים האלו יוצא הבדל גם בתפיסת האלוקות, האם אנחנו משיגים את התופעה האלוהית מצד התופעה האנושית, או שאנחנו משיגים את התופעה מצד עצמה? לפי ההסבר שהשכל ישן וכשהוא מתעורר בבוקר הוא שם לב שהוא נמצא במקום חדש ואז הוא מתחיל להתבונן ולהשכיל, אז יוצא שאדם לא משיג את התופעה מצד עצמה, אלא רק מזהה אותה בכוח הדמיוני. השגה כזו נקראת 'מבשרי אחזה אלוה'. ואילו בשיטה השנייה האדם משיג את התופעה מצד עצמה ו'מדמה צורה ליוצרה'¹⁴, כלומר, קודם כל הדעת מכירה את היוצר, ואז אני מדמה את הצורה ליוצר. התנועה היא מלמעלה למטה, מהגודל אלי. בניגוד לשיטה של 'מבשרי אחזה אלוה', בה אמנם הציורים נמצאים בתוכי, ולא חיזיוניים, אבל עדיין זה נשאר קרוב, חסרה הנקודה שזו תהייה תופעה בפני עצמה, בעלת גודל ומופלאות.

***

אם נחזור ל'אורות', הרב אומר שגם במדרגה שהדעת צריכה להוביל, הדמיון לא נעלם, אמנם הוא חסר, 'נדחה ונלקה' – כמעט ולא קיים – 'מכל מקום יסודו נשאר בישראל'. איפה הוא נשאר? בנבואה, 'חזון הנביאים', 'ביד הנביאים אדמה'.

¹² הדעת היא התופעה עצמה, (כמו שהוסבר בהרחבה ב'אלף מיני זמר יז'), היא הלב והמהות של הדבר, ממילא אם אדם לא 'יודע' את התופעה, התופעה כלל לא קיימת, אז גם כשאדם ישן הדעת נמצאת, כמו שכשארם ער גם הדמיון נמצא אפילו אם הוא לא שם לב.

¹³ שני הצינורות האלו נקראים נצח והוד, אלו שני העמודים ששלמה עשה בבית המקדש (יכין ובוועז).

¹⁴ הרצ"ה, צמח צבי, אגרת ט. (זו מחלוקת שורשית בין בעל הלשם לבין הרמח"ל)

הרב אומר במפורש שהנבואה היא שריד, אבל רק שריד קטן. (נבואה של 'אספקלריה מאירה' היא הרבה מעבר לזה, ו'זיהרא עילאה של אדם הראשון' עוד הרבה מעבר.)
לפי הדברים האלו, כיום, כשאינן נבואה, המצב עוד יותר נורא – אנחנו נמצאים בעולם חולה, עולם שאין בו מקום לטבעיות במובן הבריאה שלה.¹⁵

מדת הדין

אבל ליסוד בסוסה הגשמי של האומה, ההתקשרות הארצית עם ארץ ישראל והתרתקות האומה אל עצמותה וצמצום כחה שלא יתפזר, כל זמן שאין העולם ראוי לאגד הכל בשכל העליון, מוכרחת היא חכמה תתאה למלא את המקום, אשר המדמה הוא מלבישה הרבה והיא מבצרת מדת הדין בעולם, על ידי ההתקשרות אל הקנינים הזמניים בחיי כל יחיד וההתענינות העמוקה של הכלל לחיי הרכוש והמשטר הממשלתי מצד עצמם.¹⁶

חכמה תתאה והכוח המדמה באים לחבר את עם ישראל לעולם הזה. אלו כוחות חיוביים, אבל הם עושים עבודה של בדיעבד, עבודה חלשה.

חכמה תתאה נותנת מקום למידת הדין. 'היא מבצרת מידת הדין בעולם'. הכוונה שהיא מחזקת את העולם באמצעות מידת הדין, מידת הדין היא מלחמה ומאבק – במובן חיובי – צריך לתקן את עולם. (הביטוי 'לבצר' יכול לבוא במשמעות של 'מבצר', כלומר חוזק ועוצמה; או במשמעות של 'בציר', כלומר צמצום והגבלה. אבל בשתי המשמעויות הכוונה שהיא מחזקת. במשמעות של בציר, החיזוק בא על ידי גבולות וצמצומים – זה העניין של הדין, לגדור את המציאות).

במדרגה שבה 'חכמה תתאה' מנהיגה את המציאות, ביצור וחיזוק החיים נבנה על ידי הגבלתם ונתינתם תחת חוק ומשפט.

---

¹⁵ כל המדרגה שבאה אחרי חטא העגל – על כל גווניה – נקראת חכמה תתאה, ובחכמה תתאה יש שריד קטן של כוח המדמה. בעצם גם כשאינן נבואה אנחנו עדיין שייכים למדרגה של הנבואה, עדיין 'סודו נשאר בישראל', אבל בצורה יותר עלומה. היום הוא מופיע בארציות, ארץ ישראל שייכת לדמיון. [א.ש.ל.]
¹⁶ אורות, ישראל ותחיתו יח.

הנשים הזונות

כשלא הגיע עדיין הזמן של כל הטהר להופיע אל המרומים המגמתיים, נשלחו מאת יהושע שנים אנשים מרגלים חרש לרגל את הארץ ובאו בית אישה זונה ושמה רחב.

אז יש חיים, אבל החיים האלו בעייתיים. 'נשלחו מאת יהושע שנים אנשים מרגלים', הכוונה שהשכל (יהושע) צריך ממש להתערב וללכת לעשות את הפעולה שלו (לשלוח אנשים) – זה נקרא לבצר. 'ובאו בית אישה זונה', האישה היא החומר (הטבע, החיים), והיא זונה. 'ושמה רחב', משמע שבאמת יש לה רחבות, הרחבות היא חיובית, אבל היא מלאה זנות וגסות. לכן צריך להגביל ולהגדיר את החיים.

הגמרא¹⁷ מדברת על תכשיטים שאסור להוציא מרשות לרשות בשבת, הדוגמה היא 'ירושלים של זהב'. זה היה תכשיט שרבי עקיבא נתן לאשתו, אשתו של רבי עקיבא לא הייתה אישה פשוטה – כל התורה של רבי עקיבא הייתה בזכותה¹⁸ – ובכל זאת אפילו אישה גדולה כזו צריכה 'לבצר'. כלומר, צריך לתת גדר וגבול לעולם הטבעי, כיוון שהוא עדיין בעייתי, ולכן לא כל תכשיט אפשר ללבוש.¹⁹

יש הרבה 'ערמות של זבל'²⁰, וצריך לחשוף את הניצוץ ולהלהיב אותו. אבל היה צריך להלהיב אותו מבחוץ, בעזרת הדעת. זו הכוונה שמידת הדין מבצרת את העולם, מידת הדין משמשת כלי לדעת. המשפט (ההגבלה והדין) בא וגוזר מה ראוי ומה אינו ראוי, מה נכון ומה אינו נכון, וכך מחזק את החיים.

והכל נקשר בקדש ובטוב עליון, אבל מידת הדין מתעוררת ויראת העונש האמיתית נצרכת לפי ערך השלטת כח המדמה והתעמקותו. אבל בעצמיות החפץ האומתי לא נשלם אז עדיין הפרצוף הדמיוני, לאחזות הדעת בהגלמתו מצד אחד והיופי בכל תיאוריו מצד השני, וזה הושלם בימי שלמה: "אז תבאנה שנים זונות" לפני משפט מלך ישראל היושב על כסא ד'.

¹⁷ שבת, נט, עמוד א.

¹⁸ כתובות, סג, עמוד א. (הוא היה עם הארץ והיא זאת שהוציאה אותו מה'עמרצות' שלו).

¹⁹ התכשיט מבטא את היופי של החיים שפורץ החוצה. לכן דווקא בשבת, שהיא יום המנוחה, שהטבע נמצא בהכנה למקום המלא שלו, מעיין עולם הבא, מוכרחים להיזהר מלהופיע מדרגות חיים שעוד לא נקנו כראוי בדעת. הזהירות הזו נדרשת גם מאשה גדולה כרחל אשתו של רבי עקיבא. [א.ש.ל.]

²⁰ 'ערמת הדשן של החיים'. עין איה, שבת, פרק שני, יב.

אצל שלמה החיים יותר מתוקנים, כבר לא צריך לשלוח אנשים, אלא הן באות מעצמם, אבל עדיין הן נשים זונות. אז אמנם החומר כבר התפעל משלמה ובא אל המלך, אבל עדיין הוא חומר של זנות. הרע עוד לא סולק.

אמנם על ידי ההתערבות של הנשים הנכריות, עם חולשת הכח לעכל דברים זרים, יצאה הרשעה שגרמה ליסוד כרך גדול של רומי, וסינוני היסודות הוצרכו להאריך עדן ועדנים, עד שנתגרש כח המדמה משליטה רחבה בגבול ישראל, ויצרא דעבודה זרה נעצר "בדודא דאברא" ונכסי יצרא", ולעומת זה אין עוד נביא אתנו ולהבת אהבת האומה והארץ איננה מורגשת באותו הטעם העמוק של ימי הטובה. והדברים מקושרים עם צער העולם כולו, עד שבאחרית הימים עקבות כח המדמה מתגלים ואהבת הארץ מתעוררת. מתראה הדבר בשמריו, אבל עומד הוא להזדכך. "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום, אני ד' בעתה אחישנה".

כל הרשעה הזו באה בגלל הנשים הנכריות. משמע מכאן שהנשים הישראליות התפעלו באופן מוחלט משלמה, ורק הנשים הנכריות הן אלו שפגעו והביאו את כל הקלקול שהרב מתאר.

***

כששלמה לקח את 'הנשים הנכריות' הוא עשה צעד נוסף על מה שעשה דוד; דוד בנה את המדרגה הכלל-ישראלית, הוא זה שהרים את האומה למצב שהנשים הזונות באות אליו; שלמה רצה לתקן את הרע האמיתי שיש בעולם, בשביל זה הוא לקח את הנשים הנכריות.

בשביל לראות מהו הרע האמיתי שיש בעולם ואיך מתקנים אותו, אני רוצה ללמוד את הסוגיה של 'שחיטת יצר הרע'²¹. נלמד אותה בשיעורים הבאים.

---

²¹ פנקס יג, כג.